

ADANA KENTİNDE ERİŞİLEBİLİR KENTSEL OTURMA ELEMANLARI TASARIMINA YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

Gözde ALTIPARMAKOĞLU SAKARYA¹

¹ Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü,
galtiparmakoglu@cu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8574-0758>
DOI NR. : 10.5281/zenodo.14496896

ÖZET

Bu çalışma, Adana'da bulunan kentsel oturma elemanlarının erişilebilirlik açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Erişilebilirlik kavramının şehirlerdeki dönüşüm sürecindeki önemi vurgulanırken, Adana'daki mevcut durumda bulunan kentsel oturma elemanları ele alınmış ve erişilebilirlik sorunları detaylı şekilde gözlemlenmiştir. Ayrıca, erişilebilirlik standartları, yönetmelikler ve erişilebilirlik odaklı tasarım prensipleri değerlendirilerek Adana'daki iyileştirmeler ve örnek uygulamalar incelenmiştir. Sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur. Çalışma aynı zamanda erişilebilirlik kavramı ve öneminin vurgulanmasına odaklanmıştır. Erişilebilirlik, toplumun tüm bireyleri için eşit fırsatlar ve avantajlar sunmayı amaçlayan temel bir kavram olarak tanımlanmış ve engelli bireylerin yanı sıra yaşlılar, çocuklar ve genel olarak herkesin kullanımını kolaylaştırmayı hedefleyen kapsayıcı bir deneyim sağlama amacını taşımaktadır. Kentsel mekânlar ve kentsel donatılar arasındaki ilişki açıklanarak, kent mobilyaları ve özellikle oturma elemanlarının kentsel mekânların işlevselliğini ve çekiciliğini nasıl artırdığı üzerinde durulmuştur. İklim faktörlerinin oturma elemanları tasarımında önemli bir rol oynadığı ve bu faktörlerin malzeme seçiminden konumlandırmaya kadar etkilerini göz önünde bulundurmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Çalışmanın detaylı analizi ve önerileri, Adana'daki kent parklarına özgü oturma elemanlarının erişilebilirlik, tasarım ve kullanıcı memnuniyeti açısından iyileştirilmesine yönelik bilgiler sunmaktadır.

Keywords: Erişilebilirlik, Kentsel Donatılar, Kentsel Tasarım, Kent Mobilyası, Kent Parkı

1. GİRİŞ

Erişilebilirlik, bir toplumun tüm bireyleri için eşit fırsatlar ve avantajlar sunmayı amaçlayan temel bir kavramdır. Bu kapsayıcı prensip, fiziksel, duyuşsal ve bilişsel yetenekleri farklı olan herkesin, bilgi ve iletişim engelleri olmadan çevresel katılımını sağlamayı hedeflemektedir. Yaşamın her alanında olduğu gibi, tasarım disiplinleri içinde de ele alınması ve önem verilmesi gereken bu yaklaşımda; toplumun çeşitliliği ve her bir bireyin farklı ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, engelli bireylerin yanı sıra yaşlılar, çocuklar ve genel olarak herkesin kullanımını kolaylaştırmayı hedefleyen kapsayıcı bir deneyim sunmak amaçlanmalıdır. Her türlü bireyin ortak kullanım alanı ve toplumsal varoluşun önemli düğüm noktaları olan kentsel mekânlarda erişilebilirlik, şehir sakinlerinin ve ziyaretçilerinin yaşamlarını kolaylaştırmanın yanı sıra, sosyal katılım ve ekonomik fırsatlara eşit erişim sağlama potansiyeli taşır. Bu bakımdan kentsel mekânlardaki donatıların da erişilebilir tasarım yaklaşımı ile tasarlanması gerekmektedir. Herkes için erişilebilir tasarım, bir ürünün, hizmetin veya çevrenin, tüm bireylerin, bağımsız olarak fiziksel veya bilişsel yeteneklerinden, yaşlarından, cinsiyetlerinden veya diğer özelliklerinden kaynaklanan herhangi bir kısıtlama olmaksızın kullanılabilir ve

anlaşılabilir olmasını sağlama prensibidir. Kentsel donatıların veya çevrelerin tasarımında renk seçimi, metin boyutları, fiziksel erişim, sesli rehberlik gibi faktörlerin dikkate alınması anlamına gelir. Herkes için erişilebilir tasarım, toplumun her kesimine eşit fırsatlar sunma ve katılımı teşvik etme amacını taşımaktadır.

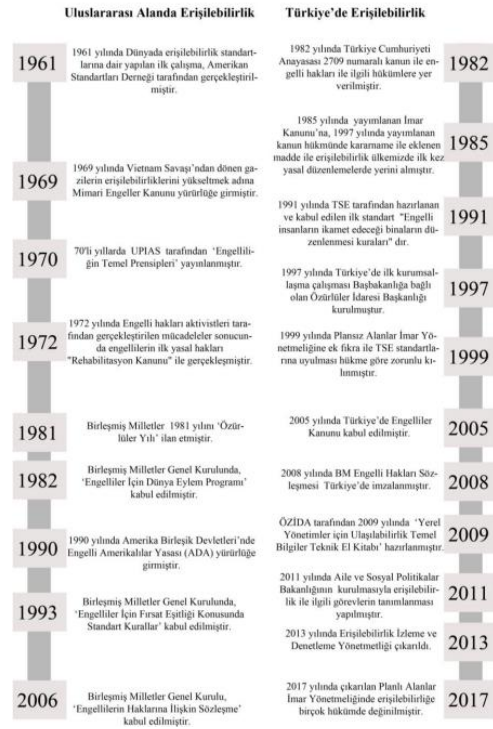
Kent donatıları, genellikle kamusal alanlarda kullanılan, estetik ve fonksiyonel amaçlar taşıyan açık hava mobilyalarını ifade eder. Bu mobilyalar, şehirlerdeki parklardan, caddelerden, meydanlardan ve diğer açık hava alanlardan oluşan kentsel çevrede bulunabilir. Kent mobilyası, çeşitli unsurları içerebilir: oturma elemanları, çöp kutuları, aydınlatma direkleri, bisiklet parkları, su çeşmeleri gibi. Oturma elemanları, kentsel donatılar arasında önemli bir yer tutar. Bu elemanlar, insanların dinlenmelerini, sosyal etkileşimde bulunmalarını ve çevrelerini daha fazla kullanmalarını sağlar. Ayrıca, kentsel mekânların estetiğine katkıda bulunarak şehir peyzajının şekillenmesine yardımcı olurlar.

2. ERİŞİLEBİLİRLİK KAVRAMI VE ÖNEMİ

Erişilebilirlik, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan ihtiyaçları kolaylıkla karşılayarak, daha geniş alanlara yaklaşılabilir hedefi ile [1] yaşam alanlarının tümünde fiziksel-sosyal imkânları kullanabilmeleri olarak tanımlanmaktadır [2]. Bununla birlikte erişilebilirlik, bir şeyin yaklaşımı, girişi veya kullanım kolaylığı olarak da tanımlanabilir. Erişilebilirlik sadece fiziksel faktörlerle (mesafe, yer, konfor vb.) değil [3] aynı zamanda ekonomik ve kültürel yönlerle de ilişki içerisindedir ve mevcut olanın yeterliliğinin değerlendirilmesini de içerir [4].

Erişilebilirlik konusunda ilk kez 1961 yılında Amerikan Standartları Derneği tarafından girişimde bulunulmuş olup, uluslararası alanda ve Türkiye’de çeşitli kanunlar ve yönetmeliklerle belli standartlar oluşturulmaya devam edilmektedir. Şekil 1’de Ulusal ve Uluslararası alanda gündeme gelen girişimler kronolojik olarak yer almaktadır.

Erişilebilirlik, toplumun her bireyinin, özellikle de engelli kişilerin, yaşlıların ve diğer hareket kısıtlılığı olan kişilerin, günlük yaşamda karşılaştıkları zorlukları azaltmak ve onlara eşit fırsatlar sunmak için büyük önem taşır. Erişilebilirlik sayesinde, bu bireyler bağımsız bir şekilde hareket edebilir, sosyal etkinliklere katılabilir ve toplumun aktif üyeleri olabilirler.

Şekil 1. Erişilebilirlik konusunda ulusal ve uluslararası girişimler [5]

Erişilebilirlik, herkesin eşit haklara ve fırsatlara sahip olması gerektiği temel bir insan hakkıdır. Engelli ve hareketi kısıtlı bireyler, erişilebilir ortamlarda daha bağımsız hareket edebilir ve kendi ihtiyaçlarını daha kolay karşılayabilirler. Erişilebilir ortamlar, bu bireylerin iş gücüne katılımını da sağlayarak, ekonomik katkılarına arttırabilmektedir. Birçok ülkede, erişilebilirlik yasal bir gerekliliktir ve engelli bireylerin haklarını koruyan yasalarla desteklenir.

Bütün bireylerin başkalarına ihtiyaç duymadan toplumsal yaşama katılabilmeleri için erişilebilirlik, yapılı çevrede ve kent ölçeğinde gereken bütün fiziksel ve mimari tedbirlerin alınmasını kapsamaktadır [6]. Kentsel mekânlarda erişilebilirliğin sağlanması, sadece engelli bireyler için değil, toplumun her kesiminden bireyin eşit haklara sahip olması ve şehir yaşamından tam anlamıyla faydalanabilmesi için önemlidir ve daha kapsayıcı, adil ve yaşanabilir bir şehir yaşamının temelini oluşturur.

3. KENTSEL MEKAN VE KENTSEL DONATILAR

Kentsel mekân, insanların yaşamını sürdürdüğü, sosyal etkileşimde bulunduğu ve ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirdiği şehirlerdeki fiziksel alanlardır. Shonfield (1998), kentsel mekânı insanların evde ya da işte olmadıkları zamanlarda kullandıkları herhangi bir yer olarak tanımlarken [7]; aslında onu en yalın tanımıyla, fiziksel olarak binalarla çevrelenmiş fakat binaların dışında kalan bölümleri olarak nitelendirmektedir [8]. Kentsel mekânın dinamik yapısı, onu üreten aktörlerin de böyle bir düzlem içinde hayat bulmasına neden olur. Bundan ötürü, kentsel mekânın üretiminde aktörlerin birbirlerinden ayrı olarak kavranması mümkün değildir [9]. Kenti ve kentsel mekânı meydana getiren aktörlerden biri kentsel donatılardır. Binalar, sokaklar, parklar ve meydanlar gibi çeşitli yapısal öğelerden oluşan

kentlerde donatılar, şehir sakinlerinin günlük yaşamlarını kolaylaştıran ve yaşam kalitesini artıran kamu hizmetleri ve altyapıdır. Kentsel donatılar; kent meydanları, sokaklar, açık ve yarı açık kamusal alanlar gibi ortak kullanım mekânlarına sahip tüm alanlarda, kullanıcıların bir takım fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik konumlandırılan mobilyalar olarak tanımlanabilir. Kent donatı elemanları, çevre donatı elemanları, kent aksesuarları, çevre düzenleme öğeleri, peyzaj elemanları gibi çeşitli terimlerle de ifade edilmesine karşın kapsamı gereği 1980'lerde yaygın olarak kullanıma başlanan "kent mobilyası" terimi en uygun olanlardan biridir. Oturma elemanları, çöp kutuları, aydınlatma elemanları, su öğeleri, uyarı ve yön levhaları, otobüs durakları, bilgi iletişim panoları, sınır taşları, çiçeklikler, telefon kulübeleri gibi pek çok öğe bu kapsamda yer almaktadır. Kentsel mekân ile kentsel donatılar arasındaki ilişki, birbirlerini tamamlayıcı ve destekleyici niteliktedir. Kentsel mekânın tasarımı, donatıların erişilebilirliğini ve etkinliğini doğrudan etkilerken, donatıların varlığı da mekânın işlevselliğini ve çekiciliğini arttırabilmektedir. Dolayısıyla, iyi planlanmış bir kentsel mekân, donatıların entegrasyonu sayesinde şehir yaşamını zenginleştirir ve sürdürülebilir bir toplumun temelini oluşturur.

Kentsel oturma elemanları, tasarım kriterleri açısından farklı boyutlarda ve şekillerde olabilir. Tasarımda dikkate alınması gereken ergonomi, estetik, fonksiyon, malzeme, dayanıklılık, güvenlik, sürdürülebilirlik, çevresel uyum, kültürel kimlik, sosyal etkileşim, bütünleşme, çeşitlilik, esneklik, yenilikçilik, yaratıcılık gibi kriterler vardır. Bu kriterler, kentsel oturma elemanlarının kullanıcıların ihtiyaçlarına, beklentilerine, tercihlerine, konforuna, sağlığına, mutluluğuna ve memnuniyetine uygun olmasını sağlar.

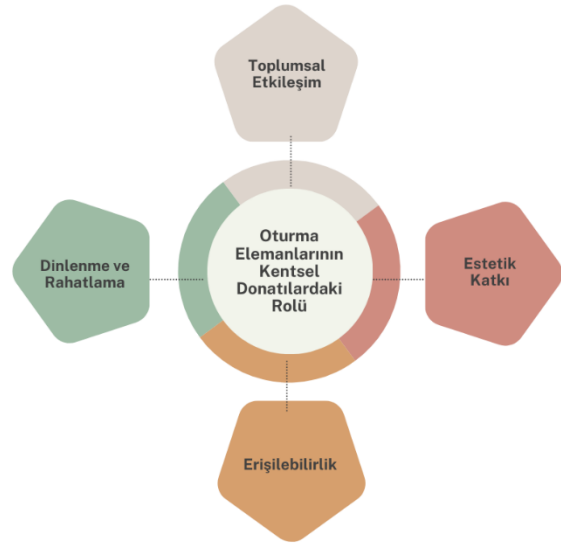
4. ADANA KENT PARKLARI ÖZELİNDE KENTSEL OTURMA ELEMANLARI

Çukurova bölgesinin önemli bir düğüm noktası olan Seyhan Nehri'nin her iki tarafında büyüyen Adana şehri, tarım ve endüstri alanındaki tarihi katkılarıyla ve gerek mevcut gerekse keşfedilmemiş tarihi hazineleriyle bölgenin en önemli merkezlerinden biridir. İl sınırları içerisinde on beş ilçe bulunan kentte, nüfus yoğunluğunun, Seyhan, Çukurova, Yüreğir gibi merkez ilçeleri ile birlikte son yıllarda giderek artan yerleşim alanlarının bulunduğu Sarıçam ilçesinde görüldüğünü söylemek mümkündür. Buna paralel olarak kent parklarının büyük çoğunluğu bu ilçelerde kent sakinlerine ve misafirlerine yönelik yeşil alanlar olarak varlığını sürdürmekte ve ihtiyaçlar doğrultusunda yenileri eklenmektedir.

Büyük kentlerdeki yapılı çevrenin içinde yer alan kent parkları, kalabalık ve yorucu kent hayatında insanların keyifli zaman geçirmek için görmek istediği kırsallık imgesini, kent içinde hissettiren alanlardır. Tasarlanan yoğun yeşil ile geçmişte sadece kırsal dokunun kent içindeki bir imgesi olarak tasarlanan kent parkları, günümüzde farklılaşan rekreasyonel kullanımlarla ve ekolojik işlevlerle desteklenerek çağdaş tasarım yaklaşımlarıyla gelişmiştir [10]. Kent parkları; farklı kültürlerdeki ve sosyo-ekonomik sınıflardaki insanların bir araya gelerek doğa ile kaynaştıkları yerlerdir [11]. Kent parkları, “kentnin ekolojik dengesini korumak ve kentlinin rekreasyon ihtiyacını karşılamak üzere kentin odak noktalarında bulunması gereken [12], içinde toplumu oluşturan her yaş grubundan insanın aktif-pasif rekreasyon gereksinimlerini karşılamaya yönelik tesis ve olanaklara yer veren kent içi açık yeşil alanlar” olarak tanımlanır [13]. Şehir yaşamı için oldukça önemli bir yere sahip olan ve çeşitli bileşenlerden oluşan kent parkları içinde kentsel donatılar ayrıcalıklı bir konumdadır. Kent mobilyası olarak da

adlandırılan bu donatılar, boşlukları mekanlaştırma işlevine sahiptir. Özellikle oturma elemanları, kullanıcıların parklarda daha uzun süre vakit geçirmelerine olanak tanıyan en fazla etkileşimde buldukları mobilyalardır. Şekil 1’de kentsel donatılardaki rollerinin ifade edildiği oturma elemanları;

- İnsanların bir araya gelmesini ve sosyal etkileşimde bulunmalarını teşvik etmesi (toplumsal etkileşim),
- Kent sakinleri için bir mola noktası sağlaması, yürüyüş yapanlar veya alışveriş yapanlar için dinlenme imkânı sunması (dinlenme ve rahatlama),
- Şehir peyzajına estetik bir değer katarak, çevreyi güzelleştirmesi (estetik katkı),
- Doğru konumlandırma ile özellikle hareketi kısıtlı bireyler olmak üzere herkesin şehir mekânlarından kolayca yararlanmasını sağlaması (erişilebilirlik) bakımından özenle tasarlanması gereken mobilyalardır.

Şekil 2. Oturma elemanlarının kentsel donatılardaki rolü

Kentsel oturma elemanlarının tasarımında iklim faktörleri önemli bir rol oynamakta ve bu faktörler, hem malzeme seçimini hem de konumlandırmayı etkilemektedir. İklimsel etkilere göre oturma elemanlarında dikkat edilebilecek hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- **Malzeme Seçimi:** İklim koşulları, oturma elemanlarının kullanılacak malzemelerini belirler. Örneğin, uzun ömürlü, suya ve güneşe dayanıklı malzemeler tercih edilir. Soğuk iklimlerde, dona karşı dirençli malzemeler seçilirken, sıcak iklimlerde ise aşırı sıcaklara dayanıklı malzemeler tercih edilebilir.
- **Konumlandırma ve Gölgeleme:** Oturma alanları, güneşin ve rüzgârın etkilerini düşünerek yerleştirilmelidir. Ağaçlar veya güneş şemsiyeleri gibi gölgeleme unsurları kullanarak yaz aylarında konfor sağlanabilir. Ayrıca, rüzgârlı bölgelerde oturma alanlarının rüzgâr korumalı bir şekilde düzenlenmesi önemlidir.
- **Isı ve Soğuk İklim Adaptasyonu:** Sıcak iklimlerde, oturma elemanlarının serin ve nefes alabilir malzemelerle tasarlanması tercih edilebilir. Soğuk iklimlerde ise ısıtma sistemleri veya yalıtım özellikleri eklenerek konfor artırılabilir.
- **Yağışa Karşı Dayanıklılık:** Yağışlı iklimlerde oturma elemanları suya dayanıklı olmalıdır. Ayrıca, suyun birikmesini engellemek ve oturma yüzeylerini kuru tutmak için iyi bir drenaj sistemi düşünülmelidir.

İklim faktörlerini göz önünde bulundurarak tasarlanmış oturma elemanları, kullanıcıların konforunu artırabilir ve kentsel mekânların daha etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayabilir.

4.1. Kent Parklarında Yer Alan Oturma Elemanlarının Mevcut Durum Analizi ve Öneriler

Adana kentinde kullanıcı yoğunluğunun yüksek olduğu ve geniş kullanım alanlarına sahip; Cumhuriyet Parkı, Atatürk Parkı, Merkez Park ve Sarıçam Atatürk Parkı olmak üzere dört farklı park özelinde, gözlem yapılarak mevcut durum üzerinden oturma elemanları değerlendirilmiştir (Şekil 3-6).

CUMHURİYET PARKI		Çukurova
ERİŞİLEBİLİRLİK	İKLİMSEL KOŞULLARA UYGUNLUK	SOSYAL ETKİLEŞİM
 <p>Kısmen erişilebilir niteliktedir. Toprak zeminde yaklaşık 15 cm'lik kot farkı tekerlekli sandalyenin rahatça geçebilmesi için yumuşatılabilir.</p>	 <p>Üst örtü sayesinde iklimsel koşullara uygun bir kullanıma sahiptir.</p>	 <p>Yapılacak iyileştirme ile tüm bireylerin bir arada oturabilmeleri sağlanabilir.</p>
 <p>Erişilebilir niteliktedir.</p>	 <p>Gölge etkisi oluşturan bir üst örtü yapılandırılarak bulunmasına karşın yağışlı havalarda kullanıma olanak sağlamamaktadır.</p>	 <p>Kalabalık grupların bir arada oturmasına imkan tanımaktadır ancak korunaklı alanda tekerlekli sandalye kullanıcıları için boşluklar bırakılabilir.</p>
 <p>Erişilebilir niteliktedir.</p>	 <p>İklimsel koşullara uyum sağlayacak önlemler barındırmamaktadır.</p>	 <p>Bireysel kullanıma uygundur.</p>

Şekil 3. Cumhuriyet Parkı kentsel oturma elemanları

→ ATATÜRK PARKI Seyhan

ERİŞİLEBİLİRLİK	İKLİMSEL KOŞULLARA UYGUNLUK	SOSYAL ETKİLEŞİM
Erişilebilir nitelikte değildir.	Üst örtü sayesinde iklimsel koşullara uygun bir kullanıma sahiptir.	Tüm bireylerin kolayca bir arada oturabileceğine olanak tanımamaktadır.
Erişilebilir niteliktedir.	Gölge etkili olabilecek bir üst örtü sağlanarak bulunmasına karşın yağış havalarda kullanıma olanak tanımamaktadır.	Kabalaık grupların bir arada oturmasına imkân sağlamaktadır ancak korunaklı alanda tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun değildir.
Erişilebilir niteliktedir.	İklimsel koşullara uyum sağlayacak önlemler barındırmamaktadır.	Bireysel ve toplu kullanıma uygundur.
Erişilebilir niteliktedir.	Peyzajla bütünleştirilmiş tasarım, güneş ışığı koruma sağlama da yağış havalarda uygun bir kullanıma sunmamaktadır.	Konumlandırma ve yerleştirmede deşay daha çok bireysel kullanıma uygundur.
Erişilebilir niteliktedir.	Dişay peyzaj dışında iklim koşullarına uygunluk sağlayacak bir çözüm bulunmamaktadır.	Konumlandırma ve yerleştirmede deşay daha çok bireysel kullanıma uygundur. Ancak ergonomik bakımdan yeterli oturma alanı kullanıcılar için tercih edilebilir.
Erişilebilir nitelikte değildir.	İklimsel koşullara uyum sağlayacak önlemler barındırmamaktadır.	Bireysel ve toplu kullanıma uygundur ancak tekerlekli sandalye kullanıcılarının erişimi için uygun değildir.

Şekil 4. Atatürk Parkı kentsel oturma elemanları

→ MERKEZ PARK Seyhan

ERİŞİLEBİLİRLİK	İKLİMSEL KOŞULLARA UYGUNLUK	SOSYAL ETKİLEŞİM
Erişilebilir niteliktedir.	Peyzajla desteklenen üst örtü sayesinde iklimsel koşullara uygun bir kullanıma sahiptir.	Her türlü kullanıcının bir araya gelmesi için uygundur.
Erişilebilir niteliktedir. Tekerlekli sandalye kullanıcıları da dâhil olabilecek uygun alanlara sahiptir.	Peyzajla desteklenen üst örtü yağışlı havalarda koruma bir bevenma sağlamaktadır. Çunegil havalarda uygun kullanım alanı sunmaktadır.	Her türlü kullanıcının bir araya gelmesi için uygundur.
Erişilebilir niteliktedir.	Peyzajla bütünleştirilmiş tasarım, güneş ışığı koruma sağlama da yağış havalarda uygun bir kullanıma sunmamaktadır.	Bireysel ve toplu kullanıma uygundur. Ancak tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun alan sunmamaktadır.
Erişilebilir niteliktedir.	Peyzajla bütünleştirilmiş tasarım, güneş ışığı koruma sağlama da yağış havalarda uygun bir kullanıma sunmamaktadır.	Bireysel kullanıma uygundur.
Kısmen erişilebilir niteliktedir. Platform güneşli bir sempo edilebilir.	Üst örtü sayesinde iklimsel koşullara uygun bir kullanıma sahiptir.	Yapılacak iyileştirme ile her türlü kullanıcının bir araya gelmesi için uygundur.
Erişilebilir nitelikte değildir.	Peyzajla bütünleştirilmiş tasarım, güneş ışığı koruma sağlama da yağış havalarda uygun bir kullanıma sunmamaktadır.	Bireysel ve toplu kullanıma uygundur.
Erişilebilir niteliktedir.	İklimsel koşullara uyum sağlayacak önlemler barındırmamaktadır.	Kullanıcılar bir arada oturmasına imkân sağlamaktadır. Konumlandırma ve oturma elemanları arasında mesafelerin deşay bireysel kullanıma uygundur.

Şekil 5. Merkez Park kentsel oturma elemanları

→ SARIÇAM ATATÜRK PARKI Sarıçam

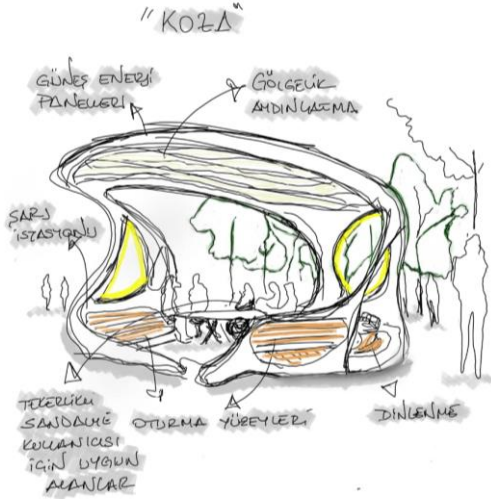
ERİŞİLEBİLİRLİK	İKLİMSEL KOŞULLARA UYGUNLUK	SOSYAL ETKİLEŞİM
Erişilebilir niteliktedir.	Üst örtü sayesinde iklimsel koşullara uygun bir kullanıma sahiptir.	Her türlü kullanıcının bir araya gelmesi için uygundur.
Kısmen erişilebilir niteliktedir. Toprak zeminden yükseklik 15 cm'lik kot farkı tekerlekli sandalyenin rahatça geçebilmesi için yumuşatılabilir.	Üst örtü sayesinde iklimsel koşullara uygun bir kullanıma sahiptir.	Yapılacak iyileştirme ile tüm bireylerin bir arada oturabilmeleri sağlanabilir.
Erişilebilir niteliktedir.	Kısmen de olsa iklimsel koşullara uyum sağlayacak önlemler barındırmamaktadır.	Her türlü kullanıcının bir araya gelmesi için uygundur.
Erişilebilir nitelikte değildir.	Üst örtü sayesinde iklimsel koşullara uygun bir kullanıma sahiptir.	Grup kullanımı için uygundur ancak tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun alan sunmamaktadır.
Erişilebilir niteliktedir.	Üst örtü sayesinde iklimsel koşullara uygun bir kullanıma sahiptir.	Her türlü kullanıcının bir araya gelmesi için uygundur.
Erişilebilir niteliktedir.	İklimsel koşullara uyum sağlayacak önlemler barındırmamaktadır.	Her türlü kullanıcının bir araya gelmesi için uygundur. Ayrıca kabalaık grupların çeşitli aktivitelerine katılması için uygun ortam sunmaktadır.
Erişilebilir niteliktedir.	İklimsel koşullara uyum sağlayacak önlemler barındırmamaktadır.	Çocuk kullanıcıları için özel olarak tasarlanmıştır. Boyutları küçük yaş gruplarına uygun olması idiyet bakımından da önem arz etmektedir.

Şekil 6. Sarıçam Atatürk Parkı kentsel oturma elemanları

Çalışma kapsamında incelenen parklarda, teknolojik donanıma sahip donatıların eksikliği tespit edilmiştir. Kullanıcıların, şarj, internet gibi günümüz pratik yaşam ihtiyaçlarının giderilmesinde güneş enerji panelleri ile desteklenen, kendi enerjisini üreterek, aydınlatma, elektrik gibi ihtiyaçları karşılayan, sürdürülebilirlik anlamında da çevreye katkı sunacak tasarımlar geliştirilmesi önerilmektedir.

Parklarda genel anlamda oturma elemanları, bireysel ve toplu biçimde oturmaya imkân verecek çeşitliliktedir. Ancak hareketi kısıtlı bireylerin ve herhangi bir engeli bulunmayan bireylerin bir arada oturup vakit geçirebileceği alanların iklimsel koşullara uygunluk konusunda

yetersiz olduğu görülmüştür. Üzeri kapalı oturma alanlarının erişilebilirlik açısından uygun bir konumlandırmaya sahip olmadığı, özellikle tekerlekli sandalye kullanıcılarının bu alanlara rahatlıkla ulaşamadıkları söylenebilir. Bu konuda yapılacak iyileştirmeler, tüm bireylerin etkileşimde bulunabildikleri sosyal ortamları sağlamaya katkı sunabilir. Bununla birlikte kent parklarında yer alan donatılar, belli bir tasarım dili oluşturulmadığından kent kimliğini yansıtmayacak öğeler olarak değerlendirilememektedir. Kentin kültürel, tarihi birikimini ve coğrafi zenginliklerini yansıtmayacak belli bir ana fikir çerçevesinde geliştirilecek tasarımlar, ilçe/park/tema bazında yapılabilecek farklılıklarla zenginleştirilebilir. Şekil 7’de bu tür önerileri içeren bir tasarım taslağı yer almaktadır.

Şekil 6. Adana Kent Parkları için özelleştirilebilir oturma elemanı önerisi

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kentsel oturma elemanları, kamusal alanlarda insanların -dinlenme, eğlenme, sosyalleşme, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma gibi- toplumsal hayata dâhil olmasını sağlayan mobilya ve donatı elemanlarıdır. İnsanların

kamusal alanda geçirdikleri zamanı ve kalitesini arttırarak, kent yaşamına katkıda bulunur. Ayrıca, kentsel oturma elemanları, kentin kimliğini, estetiğini, işlevselliğini, sürdürülebilirliğini, çevresel uyumunu, sosyal etkileşimini, kültürel zenginliğini ve çeşitliliğini de yansıtan öğelerdir.

Erişilebilirlik, kentsel oturma elemanlarının tasarımında önemli bir ölçüttür. Engelli ve kısıtlı hareketi olan bireylerin kamusal alana erişimini, katılımını, kullanımını, bağımsızlığını, güvenliğini, eşitliğini, saygınlığını ve yaşam kalitesini sağlayan bir hak ve ilke olan erişilebilirlik, kentsel oturma elemanlarının tasarımında, uluslararası standartlara, yönetmeliklere ve yönergelere uygun olmasını gerektirir. Bu standartlar, yönetmelikler ve yönergeler, kentsel oturma elemanlarının yer seçimi, boyutu, şekli, malzemesi, rengi, aydınlatması, işlevi, ergonomisi, estetiği, güvenliği, sürdürülebilirliği, çevresel uyumu, kültürel kimliği, sosyal etkileşimi, bütünleşmesi, çeşitliliği, esnekliği, yenilikçiliği, yaratıcılığı gibi tasarım kriterlerini belirler. Kent mobilyalarının erişilebilirliği, kullanıcıların memnuniyetini ve kent yaşamına katılımını olumlu yönde etkilemektedir.

Adana kentinde kentsel oturma elemanları tasarlanırken dikkate alınması gereken önemli faktörler arasında, şehrin sıcak iklim koşulları göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, oturma elemanlarının sıcak yaz aylarında gölge sağlayan yapılar veya malzemelerle donatılması ve sıcak hava koşullarına dayanıklı, serin ve nefes alabilir malzemelerin tercih edilmesi önemlidir. Sürdürülebilir bir yaklaşım benimsemek adına çevresel faktörlere duyarlılık da gözetilmelidir; bu da geri dönüştürülebilir, dayanıklı ve çevre dostu malzemelerin kullanılması anlamına gelir. Ayrıca, Adana'nın zengin kültürel mirası ve mimari üslupları göz önüne alınarak oturma elemanları tasarımında şehre özgü bir estetik

tercih edilerek kent kimliği imgesi güçlendirilmelidir. Tasarım aşamasında çeşitli kullanım senaryolarını düşünmek, farklı yaş grupları ve aktiviteler için uygunluğu sağlamak açısından önemlidir. Erişilebilirlik bağlamında, engellilere, hareketi kısıtlı bireylere duyarlı tasarım, oturma elemanlarının her türlü bireyin kullanımını kolaylaştırmak amacıyla uygun özellikleri içermelidir. Kent mobilyalarının erişilebilirliğini artırmak için, tasarımda kullanıcı odaklı, çevresel ve ergonomik yaklaşımlar benimsenmeli, kent mobilyalarının yerleşimi, boyutu, malzemesi, renkleri, işaretleri ve aydınlatması erişilebilirlik standartlarına uygun olarak düzenlenmeli, kent mobilyalarının bakımı ve denetimi düzenli olarak yapılmalıdır. Ek olarak, kamusal alanlar olan kent parklarında güvenlik de önemli bir faktördür; bu nedenle oturma elemanları güvenli ve iyi aydınlatılmış alanlarda konumlandırılmalıdır.

REFERENCES

- [1] Sönmez, Z. ve Aydın, C. (2019). Fiziksel Engelli Bireylerin Erişilebilirlik Problemi İçin Network Analizi: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü Örneği, *Geomatik*, cilt 4 (1), ss. 58-67.
- [2] Da Silva, R. F. L., Costa, A. D. L ve Thomann, G. (2019). Design tool based on Sensory Perception, Usability and Universal Design, *Procedia CIRP*, cilt 84, ss. 618-623.
- [3] Kesik, O. A., Aydınöğlu, A. Ç. ve Taştan, B. (2016). Ağ Analizi Tekniklerini Kullanarak Afetlerle Başa çıkabilmede Erişilebilirlik: İstanbul Fatih İlçesi Örneği, *Doğu Coğrafya Dergisi*, cilt 21(36), ss. 79-94.
- [4] Dischinger, M. (2000). Design for all Senses. Accessible Spaces for Visually Impaired Citizens. Chalmers University of Technology, İsveç.
- [5] Akça, M. (2023). Geleneksel yapıların erişilebilirliğinin AHP yöntemi ile değerlendirilmesi: Malatya merkez evleri örneği, Fırat Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- [6] TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, (2015). Dosya 36: Mekanlarda Erişilebilirlik, Kullanılabilirlik ve Yaşanabilirlik, 2015-03, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara.
- [7] Shonfield, K. (1998). At Home with Strangers: Public Space and the New Urbanity, Working Paper 8: The Richness of Cities. London: Comedia and Demos.
- [8] Kahraman, H. (2023). Kentsel Mekân Deneyiminde Dijital Manipülasyon, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- [9] Uğurlu, A. B. (2022). Kentsel Mekânın İhtilaflarla Üretimi: Haliç Üzerinden Bir Okuma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- [10] Sayan Atanur, G., Ersöz, N. D. (2020). Kavramsal gelişim süreçleri ve tasarım bileşenleri bağlamında kent parkları. *Ağaç ve Orman*, 1(1), 66-71.
- [11] Eşbah, H. 2006. Aydın'da Kent Parklarının Bazı Ekolojik Kalite Kriterleri Yönünden İrdelenmesi, *Ekoloji Dergisi*, 15(58): 42-48.
- [12] Ertekin, N. 1992. Yeşil Alan Olarak İzmir İçin Önemi Olan Kültürparkın Bitki Varlığının Saptanması, Korunması ve Geliştirilmesi Üzerine Araştırmalar. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İzmir.

INTERNATIONAL JOURNAL OF
ART, FASHION AND MUSIC

International Journal of Art, Fashion, Music and Design
ISSN No. 2822-6194
Year : 2024 Volume : 3

- [13] Ertekin, N. 1992. Yeşil Alan Olarak İzmir İçin Önemi Olan Kültürparkın Bitki Varlığının Saptanması, Korunması ve Geliştirilmesi Üzerine Araştırmalar. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İzmir.